

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій: Закон України № 2389-IX від 9 липня 2022 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20?find=1&text=1_2 (дата звернення: 15.02.25).

3. Ministerial Conferences of the CEMAT. URL: <https://www.coe.int/en/web/conference-ministers-spatial-planning/ministerial-conferences> (date of application: February 15, 2025).

4. Snigova O. Tworzenie inkluzywnych instytucji rozwoju regionalnego na Ukrainie jako warunek konsolidacji z europejską przestrzenią gospodarczą. *MIND Journal*, 2023, no. 14, pp. 1-15. DOI: https://doi.org/10.36228/MJ.14/2022.5_14/2022

5. Salazar C. Functional areas: the importance of the intermediate spatial planning scale. January 31, 2024. URL <https://blogs.iadb.org/ciudades-sostenibles/en/functional-areas-intermediate-spatial-planning-scale/> (date of application: February 15, 2025).

6. Mastroeni M., Rosiello A. Regional Industrial Development: Moving Beyond Specialization. Finance and Industrial Policy: Beyond Financial Regulation in Europe. Giovanni Cozzi (ed.) et al. 2016, pp. 119-139. DOI: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198744504.003.0009>

7. Снігова О.Ю. Ендогенні та екзогенні чинники промислового розвитку територій різних функціональних типів: систематизація для встановлення пріоритетів державного впливу. *Економічний вісник Донбасу*. 2024. № 3(77). С. 217-225. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2024-3\(77\)-217-225](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2024-3(77)-217-225)

ОПЕРАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ: ХАРАКТЕРИСТИЧНІ МОМЕНТИ ПАРАДИГМИ

Сумець О.М., доктор економічних наук, професор,
Харківський інститут ПрАТ ВНЗ «МАУП», м. Харків, Україна
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-7116-3857>

Огієнко С.О., кандидат економічних наук, доцент,
Харківський інститут ПрАТ ВНЗ «МАУП», м. Харків, Україна

Переведення економіки України на ринкові принципи господарювання і формування в зв'язку з цим сучасного економічного простору, де функціонують виробничі, торгово-посередницькі, сервісні й інші операційні системи, вимагає від керівників підприємств запровадження нових методів організації і управління діяльністю останніх, що викликано необхідністю

удосконалення ключових положень управлінської науки. Суттєву роль за ринкових умов поряд із завданнями корпоративного управління починають відігравати завдання менеджменту на операційному рівні, тому що від того, наскільки правильно сформована операційна стратегія, істотно залежить життє- та конкурентноздатність організації в майбутньому. Отже, за умов економічної реальності, що склалася в Україні, виникає нагальна необхідність розробки ефективних методів операційного менеджменту (ОМ) на всіх рівнях управління виробничими підприємствами. Проте, це завдання може бути вирішено тільки за умови постійного удосконалення теоретико-методологічної бази операційного менеджменту, що вимагає перегляду і дальшого уточнення його парадигми. Характеристичними моментами останньої, на думку авторів, слід вважати, по-перше, трактування терміну «операційний менеджмент», його концепцію, мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, спрямованість, а також підґрунтя (науково-методологічну базу) дальшого розвитку.

Аналіз фахової літератури [1-5] надали можливість сформулювати таблицю-визначник (табл.) парадигми операційного менеджменту.

У таблиці в систематизованому вигляді наведені характеристичні моменти його парадигми. У якості характеристичних моментів обрані:

- трактування терміну «операційний менеджмент»;
- концепція ОМ;
- мету ОМ;
- завдання ОМ;
- об'єкт ОМ;
- предмет ОМ;
- спрямованість ОМ;
- науково-методологічна база ОМ.

У висновку варто зазначити, що сучасна парадигма операційного менеджменту, характеристичні моменти якої наведені в таблиці:

1) відображає об'єктивний хід операції, процесу у загальному виробничо-господарському процесі підприємства;

2) реально описує і формує взаємозв'язки й взаємозалежність окремих операцій і процесів, що реалізуються в межах операційної системи підприємства;

3) спрямовує вирішення проблеми з підвищення ефективності, раціональності й результативності виконання операцій, процесів та функціонування операційних систем.

**Таблиця-визначник характеристикних
моментів парадигми операційного менеджменту**

Характеристичні моменти парадигми	Зміст опису
1	2
Трактування терміну	<p>ОМ – це цілеспрямована діяльність з управління операціями придбання потрібних ресурсів, їхньої трансформації в готовий продукт (послугу) і поставки останнього (останніх) споживачу (на ринок).</p> <p>ОМ замикається в своїй основі на операціях планування, організації та управління операційною системою, що спрямована на виконання конкретної операційної функції.</p>
Концепція	<p>Відображення об'єктивного процесу виконання операцій та їх взаємозв'язку між собою та загальним процесом управління; регулятор ходу операцій і процесів, що здійснюються у межах операційної системи. Концепція включає не тільки теоретичне обґрунтування необхідності регулювання операцій, але є і передумовою для розробки практичних рекомендацій у частині удосконалення механізму управління операціями, процесами і, зокрема операційними системами.</p> <p>Це система наукових знань і методів раціоналізації господарської діяльності підприємств, фірм і компаній шляхом організації оптимальних операцій і процесів, спрямованих на отримання вагомого ринкового результату.</p>
Мета	<p>Формування ефективної системи управління операціями не тільки у виробництві, а й у сфері сервісу.</p> <p><i>Підциль 1. Операційний рівень:</i> забезпечення ефективного й результативного виконання операцій і процесів при здійсненні виробничо-господарського процесу.</p> <p><i>Підциль 2. Корпоративний рівень:</i> підвищення ефективності й результативності господарської діяльності підприємств, фірм і компаній.</p>
Завдання	<p>Побудова раціональних і в той же час ефективних управлінських систем, що забезпечують виконання необхідних дій і процедур для одержання ринкового результату від функціонування операційної системи будь-якої організації і за будь-яких умов.</p>
Об'єкт дослідження	<p>Операції – об'єкт першого (базового) рівня управління.</p> <p>Процеси – об'єкт другого рівня управління.</p> <p>Операційні системи – об'єкт третього рівня управління.</p>
Предмет дослідження	<p>Закономірності планування, організації та управління операціями, процесами і операційними системами.</p>
Спрямованість	<p>Ефективність, раціональність і результативність в управлінні будь-якими операціями і процесами, що здійснюються в організації.</p>
Науково-методологічна база	<p>ТЕДО:</p> <p>Т – технологія;</p> <p>Е – економіка;</p> <p>Д – дослідження операцій;</p> <p>О – організація</p>

Література:

1. Василенко В.А., Ткаченко Т.І. Виробничий (операційний) менеджмент : навчальний посібник. Київ : ЦУЛ, 2003, 532 с.
2. Олійник І.А., Пасічник В.Г., Романчиков В.І., Акіліна О.В. Операційний менеджмент: навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2006, 160 с.
3. Сумець О.М., Черкашина М.В. Операційний менеджмент: монографія. Харків : Міськаррук, 2013, 152 с.
4. Сумець О.М. Операційний менеджмент: підручник. Харків : Міськаррук, 2013, 348 с.
5. Сумець О. Ключові аспекти парадигми операційного менеджменту. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, 2018, vol. 4, no. 3. URL: www.are-journal.com

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ КЛАСТЕРАМИ

Яцун А.М., доктор економічних наук, професор,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна
Оберемок А., аспірант,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна

Формування конкурентоспроможних регіонів та галузей України визначається сучасними тенденціями економіки, повоєнними реаліями та глобальними трендами (глобалізація, інтернаціоналізація, євроінтеграція, інтелектуалізація праці, екологізація, дігіталізація тощо), які формують нові міжнародні зв'язки та зумовлюють визначення місця економічних суб'єктів в структурі світового господарства. Важливими пріоритетами повоєнного відновлення та розвитку української економіки є пошук нових моделей і форм господарювання, а також управління створенням та використанням інновацій (цифровізації, елементи Індустрії 4.0, 5.0. тощо), які обумовлюють інтенсифікацію економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності країни. Такими осередками формування, ефективного використання та розвитку людського капіталу, а також прийняття ефективних рішень та прискореного розвитку стають кластери як інноваційні бізнес-структури, які передбачають добровільне об'єднання незалежних учасників ринку на основі врахування їх інтересів і потенціалу. Кластери стали економічними феноменами, які розташовуючись у певних регіонах, забезпечують рівномірний та збалансований розвиток